

ΙΟ1 - Περίληψη
εθνικών
ερευνητικών
εκθέσεων

RECHANCE

REhabilitation approaches for providing former prisoners with personal
development and society entry CHANCES

Αριθμός έργου #:	2020-1-CZ01-KA204-078333
Τίτλος έργου:	Rehabilitation approaches for providing former prisoners with personal development and society entry CHANCES
Ακρωνύμιο έργου:	RECHANCE
Ημερομηνία έναρξης του έργου:	01/09/2020
Παραδοτέο:	ΙΟ3 Εγχειρίδιο κατευθυντήριων γραμμών προσαρμογής
Υπεύθυνος οργανισμός:	Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου
Επίπεδο διάδοσης:	Δημόσιο

Το έργο RECHANCE

Οι πρώην κρατούμενοι πρέπει να υποστηριχθούν στους πιο βασικούς πυλώνες της ζωής τους μετά την αποφυλάκισή τους, καθώς αναμένεται να προσαρμόσουν ολόκληρη τη ζωή τους σε έναν συνεχώς μεταβαλλόμενο ρυθμό ζωής. Στην παρούσα έκθεση, ορισμένοι τομείς της ζωής έχουν χαρακτηριστεί ως ο πιο σημαντικός και επείγων τομέας που πρέπει να ενισχυθεί, προκειμένου να επιτευχθεί η ομαλή επανένταξη των πρώην κρατουμένων στο κοινωνικό περιβάλλον. Η εκπαίδευση είναι ένας τομέας-κλειδί που διαδραματίζει τεράστιο ρόλο, όταν πρόκειται για την αποκατάσταση των έγκλειστων ατόμων. Το πιο σημαντικό σημείο όσον αφορά την εκπαίδευση είναι ότι η εκπαιδευτική διαδικασία που απευθύνεται σε κρατούμενους και πρώην κρατούμενους αποτελεί σημαντική κοινωνική επένδυση τόσο για το σωφρονιστικό σύστημα όσο και για την κοινωνία.

Η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας έδειξε ότι για την ομαλή επανένταξη των πρώην κρατουμένων στην κοινωνία, πρέπει να τους δοθεί η ευκαιρία να αναπτύξουν τις δεξιότητες και τις προσωπικές τους σχέσεις κατά τρόπο ώστε να μειωθεί ο κίνδυνος υποτροπής μετά την αποφυλάκιση. "Το σωφρονιστικό σύστημα περιλαμβάνει τη θεραπεία των κρατουμένων, της οποίας βασικός στόχος είναι η αναμόρφωση και η κοινωνική τους αποκατάσταση".

Η έρευνα που πραγματοποιήσαμε, επεσήμανε το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και την έλλειψη προσόντων μέσα στις φυλακές. Η προσέγγιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων υπογραμμίζει την ανάγκη υλοποίησης εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων εντός της φυλακής, προκειμένου να δοθούν ευκαιρίες για να βοηθηθούν και να ενθαρρυνθούν οι κρατούμενοι να αναπτυχθούν ως άτομα. Στις περισσότερες χώρες το σημαντικότερο πρόβλημα είναι η εξεύρεση κατάλληλων θέσεων εργασίας για τους όλο και πιο διαφορετικούς τύπους κρατουμένων. Δυστυχώς, οι παραδοσιακές μορφές εργασίας για τους κρατούμενους έχουν καταστεί άσχετες με το μεταβαλλόμενο εργασιακό περιβάλλον. Στην επανένταξη των

κρατούμενων σήμερα περισσότερο από ποτέ, η εκμάθηση αυτών που θεωρούνται πλέον ως βασικές δεξιότητες και η επαγγελματική εκπαίδευση παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο.

Η πλειονότητα των εταίρων του RECHANCE συμφώνησε ότι ο πληθυσμός του έργου έχει χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, συχνά δεν διαθέτει τις δεξιότητες που απαιτούνται για την πρόσβαση στις ευκαιρίες της αγοράς εργασίας, έχει χαμηλή αυτοεκτίμηση και ανεπαρκείς γνώσεις για να καταφέρει να βρει εργασία. Επιπλέον, το στίγμα και το άγχος, τους έκανε να αισθάνονται απομονωμένοι και αποκλεισμένοι από την κοινωνία. Ως εκ τούτου, η έρευνα RECHANCE και η ανάλυση της βιβλιογραφικής ανασκόπησης έδειξαν ότι ο πληθυσμός θα πρέπει να εφοδιαστεί με βασικές δεξιότητες κατά τη διάρκεια της ποινής του, όπως δεξιότητες εργασίας και σύνδεση με μέλη της ευρύτερης κοινωνίας, όπως εκείνα που προσφέρουν υπηρεσίες ψυχικής υγείας και υποστήριξης κατάχρησης ουσιών, υποστήριξη υγείας, δεξιότητες αυτοεκτίμησης κ.λπ.

Πιο συγκεκριμένα, μέσω της ποσοτικής έρευνας που διεξήχθη για τους σκοπούς του RECHANCE, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων απάντησε ότι θεωρεί ότι πρέπει να λάβει εκπαίδευση σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών μέσων και τις δεξιότητες ΤΠΕ. Σε γενικές γραμμές, η εκπαίδευση αποτελεί έναν απαραίτητο θεσμό που δημιουργεί προστιθέμενη αξία για τους ίδιους τους πρώην κρατούμενους και, στην πραγματικότητα, για όλους μας. Μέσω της εκπαίδευσης, λοιπόν, ο κρατούμενος αναπτύσσεται ιδανικά, διατηρεί το μυαλό του ενεργό και το πνεύμα του ζωντανό με κύριο στόχο την απόκτηση δεξιοτήτων και προσόντων για την επαγγελματική του αποκατάσταση.

Αναλυτικότερα για την έρευνα που έλαβε χώρα στις χώρες που συμμετείχαν στο RECHANCE, η έρευνα πεδίου βασίστηκε σε δύο δομημένες διαδικτυακές έρευνες με στόχο τη διερεύνηση των αναγκών, (i) "πρώην κρατούμενων" και (ii) κοινωνικών και εκπαιδευτικών φορέων.

Οι πρώην κρατούμενοι κλήθηκαν μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου να συμβάλουν στην έρευνα πεδίου μέσω του ερωτηματολογίου που αναπτύχθηκε. Επιπλέον, πραγματοποιήθηκε ημιδομημένη συνέντευξη για την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών αναγκών των πρώην κρατούμενων με ΜΚΟ και κρατικά σωφρονιστικά ιδρύματα. Οι ερωτήσεις που συμπεριλήφθηκαν ήταν οι εξής:

- Ποιο είναι το συνηθέστερο μορφωτικό επίπεδο των ατόμων;
- Ποια κατάρτιση παρέχεται συνήθως και από ποιον;
- Υπάρχουν προγράμματα στην Κύπρο που έχουν γίνει στο παρελθόν με στόχο την επανένταξη και την επαγγελματική αποκατάσταση;
- Ποια είναι τα κοινά προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα άτομα για επαγγελματική αποκατάσταση;

Έρευνα στην Κύπρο

Τα αποτελέσματα της έρευνας των πρώην κρατουμένων στην Κύπρο έδειξαν ότι το μορφωτικό τους επίπεδο δεν είναι πολύ καλό, παρά το γεγονός ότι το κρατικό σωφρονιστικό σύστημα προσφέρει ευκαιρίες στους κρατουμένους να τελειώσουν το λύκειο. Το μεγαλύτερο μέρος της εκπαίδευσης που προσφέρεται είναι για την απόκτηση πρακτικών δεξιοτήτων. Κάποιοι από αυτούς έχουν καταφέρει να αποκτήσουν πτυχία σε διάφορους τομείς όπως η Νομική, η Ψυχολογία, η Διοίκηση Επιχειρήσεων. Μέχρι σήμερα δεν είχε πραγματοποιηθεί κανένα πρόγραμμα πριν για να τους βοηθήσει να επανενταχθούν στην κοινωνία και καταλήγουν ως χειρώνακτες ή στη γεωργία, αυτό οφείλεται εν μέρει στο γεγονός ότι οι εταιρείες δεν θέλουν πρώην κρατούμενους να εργάζονται γι' αυτές καθώς και στη χαμηλή αυτοεκτίμηση που έχουν. Τα πιο συνηθισμένα προβλήματα που αντιμετωπίζουν είναι ο στιγματισμός. Η πλειονότητα των ερωτηθέντων προτιμά τη μικτή μάθηση, ενώ η ηλεκτρονική μάθηση φαίνεται να είναι η λιγότερο προτιμώμενη και οι περισσότεροι από αυτούς έχουν λάβει μικτό πρόγραμμα κατάρτισης και διαδικτυακά προγράμματα κατάρτισης. Κανένας από αυτούς δεν έχει λάβει καμία κατάρτιση. Οι περισσότεροι από τους ερωτηθέντες, θεωρούν μεταξύ των διαφόρων δεξιοτήτων ΤΠΕ την πιο σημαντική τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ενώ η πλοήγηση στο διαδίκτυο, η επικοινωνία μέσω ηλεκτρονικών εργαλείων, το Skype, το messenger και η υγεία θεωρούνται οι λιγότερο σημαντικές. Επιπλέον, έχουν επιλέξει τις προτιμώμενες ανάγκες κατάρτισης για τη διαχείριση του άγχους και του χρόνου και την επίλυση συγκρούσεων. Τέλος, ως εμπόδιο για την εκπαίδευση δεξιοτήτων βρίσκουν την έλλειψη γνώσεων και δεξιοτήτων καθώς και την έλλειψη πληροφόρησης. Κανείς δεν ανέφερε την έλλειψη χρόνου ως εμπόδιο.

Έρευνα στην Ιταλία

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι πρώην κρατούμενοι και οι φορείς που εργάζονται μαζί τους έχουν ανάγκη να βελτιώσουν ορισμένες δεξιότητες και να δουν τα προγράμματα κατάρτισης, ιδίως σε μορφή πρόσωπο με πρόσωπο.

Μερικοί από τους λόγους για τους οποίους οι περισσότεροι από αυτούς είναι άνεργοι ή εργάζονται παράτυπα, ήταν το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των περισσότερων από τους ερωτηθέντες, η έλλειψη κινήτρων, οι οικονομικές δυσκολίες, ακόμη περισσότερο στο πλαίσιο της κοινωνικοοικονομικής κρίσης του Covid-19 που θέτει εμπόδια στην πρόσβασή τους στην αγορά εργασίας, η οποία είναι πάντα πιο ψηφιοποιημένη και ανταγωνιστική. Η ανάλυση δείχνει ότι οι πρώην κρατούμενοι φαίνεται να ενδιαφέρονται πραγματικά για την εκμάθηση τεχνικών δεξιοτήτων, όπως οι υπηρεσίες ηλεκτρονικής υγείας, η πλοήγηση στο διαδίκτυο και η χρήση εφαρμογών του Office, αλλά και προσωπικών δεξιοτήτων όσον αφορά τη διαχείριση του άγχους- από την άλλη πλευρά, φαίνεται να ενδιαφέρονται λιγότερο για τις ηλεκτρονικές τραπεζικές συναλλαγές και την επεξεργασία φωτογραφιών/βίντεο. Σε σχέση με τα θέματα υγείας, θα προτιμούσαν να μάθουν περισσότερα για τους εμβολιασμούς και τα θέματα που σχετίζονται με τον εθισμό. Όσον αφορά τις ικανότητες, αυτές που πρέπει να αναπτύξουν ή να ενισχύσουν, ήταν: επικοινωνιακές δεξιότητες, διαπροσωπικές δεξιότητες,

επίλυση συγκρούσεων, προσαρμοστικότητα, διαχείριση χρόνου και προγραμματισμός, εργασία με ομάδα, προσωπική αποτελεσματικότητα.

Έρευνα στη Βουλγαρία

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η πλειονότητα των πρώην και νυν κρατουμένων ανήκουν σε εθνοτικές μειονότητες, είναι πλήρως ή μερικώς αναλφάβητοι, οι οποίοι δεν γνωρίζουν τη βουλγαρική γλώσσα όχι μόνο γραπτά, αλλά και προφορικά. Η συντριπτική πλειοψηφία δεν είχε ποτέ την ανάγκη να δημιουργήσει ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, οι περισσότεροι από αυτούς δεν διαθέτουν τον απαραίτητο εξοπλισμό και το διαδίκτυο. Η πλειονότητα των πρώην κρατουμένων έχει πολύ χαμηλό μορφωτικό επίπεδο. Η πρακτική δείχνει ότι πολλοί από αυτούς δεν χρειάζονται τόσο τη φοίτηση στο σχολείο όσο μαθήματα γραμματισμού και επαγγελματικής κατάρτισης σε κέντρα κατάρτισης και επαγγελματικής εκπαίδευσης. Προτιμούν μόνο τη δια ζώσης κατάρτιση με άτομα.

Τα κυριότερα εμπόδια για την παρακολούθηση μαθημάτων κατάρτισης, ήταν οι αναφερόμενες οικονομικές δυσκολίες, η έλλειψη ευκαιριών και θέματα υγείας. Χρειάζονται εκπαίδευση κυρίως στο πρόγραμμα σπουδών ΤΠΕ, αλλά είναι απαραίτητο να παρακολουθήσουν προηγουμένως ένα βασικό μάθημα γλωσσικού γραμματισμού. Επιπλέον, χρειάζονται περαιτέρω εκπαίδευση σε μαθήματα ήπιων δεξιοτήτων που σχετίζονται με τη βελτίωση της επικοινωνίας, τη διαχείριση του χρόνου, τη διαχείριση της επιθετικότητας, τις δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων, τη συμβουλευτική σταδιοδρομίας, τον προσδιορισμό των ενδιαφερόντων και τις κατευθυντήριες γραμμές για ορισμένους τομείς της οικονομίας. Η πλειονότητα των συμμετεχόντων έχει ανάγκη να λάβει κατάλληλη κατάρτιση ή εκπαίδευση και φαίνεται να έχει θετική στάση απέναντι σε αυτό, είτε μέσω της μάθησης από τους συνομηλίκους είτε μέσω μιας εκπαίδευσης πρόσωπο με πρόσωπο σε ομάδες. Όλοι οι συμμετέχοντες συμφώνησαν ότι μια κατάρτιση που σχετίζεται με την προσωπική ανάπτυξη θα αποκαταστήσει τη θέση τους στην κοινωνία. Πιο συγκεκριμένα ανέφεραν την ανάγκη για κατάρτιση στη διαχείριση του άγχους και την επίλυση συγκρούσεων, κατάρτιση σε εφαρμογές του MS Office, διαχείριση του χρόνου και δεξιότητες επικοινωνίας. Όσον αφορά την κατάρτιση που σχετίζεται με την υγεία, οι συμμετέχοντες ενδιαφέρθηκαν κυρίως να λάβουν κατάρτιση σχετικά με την υγιεινή διατροφή, τη διακοπή του καπνίσματος, Όσον αφορά τις δεξιότητες και τις ικανότητες που ήδη διαθέτουν και εκείνες που πρέπει να αναπτύξουν, προέκυψε από την έρευνα ότι είναι οι διαπροσωπικές δεξιότητες, η επίλυση συγκρούσεων, οι δεξιότητες κατανόησης του τρόπου αντιμετώπισης παραπόνων και ο εντοπισμός τομέων συμφωνίας και κοινού εδάφους, ενώ αναφέρθηκε ανάγκη κατάρτισης όσον αφορά τη γνώση του τρόπου σκέψης εναλλακτικών λύσεων για την επίλυση συγκρούσεων και τη γνώση του τρόπου αντιμετώπισης συγκρούσεων και δύσκολων συζητήσεων με άλλους. Η διαχείριση του χρόνου είναι μια δεξιότητα που χρειάζονταν οι συμμετέχοντες, καθώς και δεξιότητες συνεργασίας.

Έρευνα στην Ιρλανδία

Τα συνολικά αποτελέσματα της έρευνας αποκάλυψαν ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων έχει πρωτοβάθμια ή πρώτη βαθμίδα βασικής εκπαίδευσης, ήταν άνεργοι, οι περισσότεροι από αυτούς έλαβαν προσωπική κατάρτιση τα τελευταία δύο χρόνια και θεώρησαν πολύ σημαντική την κατάρτιση σε δεξιότητες επίλυσης συγκρούσεων και επικοινωνιακές δεξιότητες. Ο φάκελος της φυλακής έχει επίσης αρνητική επίδραση στην ικανότητά τους να έχουν πρόσβαση σε ευκαιρίες εκπαίδευσης και απασχόλησης, καθώς εξακολουθεί να υπάρχει μεγάλο στίγμα στην ιρλανδική κοινωνία για τους πρώην κρατούμενους. Σημειώθηκε ότι πολλοί από τους πελάτες τους χρησιμοποιούν έξυπνα κινητά τηλέφωνα. Ωστόσο, συχνά έχουν πολύ φτωχές δεξιότητες ΤΠΕ, συχνά χωρίς διευθύνσεις ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή πρόσβαση σε υπολογιστή με διαδίκτυο, οπότε αυτό θα πρέπει να εξεταστεί προσεκτικά ως μέρος της διαδικασίας σχεδιασμού του προγράμματος σπουδών RECHANCE, θεωρήθηκε ότι η αυτοκατευθυνόμενη ηλεκτρονική μάθηση δεν θα αποφέρει θετικά αποτελέσματα για αυτή την ομάδα-στόχο.

Έρευνα στην Τσεχική Δημοκρατία

Η ανασκόπηση της Τσεχικής Δημοκρατίας έδειξε ότι τα προγράμματα επανεκπαίδευσης και τα σχολικά προγράμματα στις φυλακές είναι εξαιρετικά περιορισμένα στη διαθεσιμότητά τους. Σχεδόν το ήμισυ του πληθυσμού των φυλακών έχει τελειώσει μόνο το κατώτερο επίπεδο δευτεροβάθμιας ή το δεύτερο στάδιο της βασικής εκπαίδευσης, οπότε δεν έχουν κανένα επαγγελματικό προσόν, γεγονός που θα μπορούσε να τους περιορίσει όσον αφορά την απασχόληση μετά τη φυλάκιση. Η εκπαίδευση είναι περιορισμένη επειδή η εκπαίδευση και η κατάρτιση είναι οικονομικά μειονεκτική, διότι δεν μπορούν να συνδυάσουν τη φοίτηση με την απασχόληση.

Έρευνα στην Ελλάδα

Η έρευνα έδειξε ότι οι πρώην κρατούμενοι έλαβαν εκπαίδευση για την αυτοβελτίωση, η οποία τους παρέχει επαγγελματικά προσόντα που τους προσφέρουν οικονομικές ενισχύσεις και ορισμένες ευκαιρίες σταδιοδρομίας. Παρόλο που, η συντριπτική πλειονότητα αυτών των ανθρώπων αντιμετωπίζει ανυπέβλητα εμπόδια και δυσκολίες στην εξεύρεση νέας εργασίας. Η πλειονότητα των συμμετεχόντων πίστευε ότι η μεγαλύτερη πρόκληση είναι η ομαλοποίηση της επικοινωνίας τους, των σχέσεών τους, αλλά και η επανένταξη στον καθημερινό ρυθμό ζωής.

Συμπεράσματα

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω και μετά την αξιολόγηση, η κοινοπραξία RECHANCE πρότεινε ότι ο πληθυσμός χρειάζεται περισσότερη εκπαίδευση στους παρακάτω τομείς:

Δεξιότητες εργασίας όπως - Διαχείριση χρόνου - Επίλυση συγκρούσεων - Ομαδική εργασία - Δεξιότητες Η/Υ

Προσωπικές δεξιότητες όπως - Διαχείριση άγχους - Θέματα υγείας (εμβολιασμοί, κατάχρηση ουσιών, γενική υγεία)

Η πλειονότητα του πληθυσμού του προγράμματος εξέφρασε την άποψη ότι αντιμετωπίζει το στίγμα της κοινωνίας και ότι πρέπει να γίνουν πολλά πράγματα για να επανενταχθεί στην κοινωνία.

Ο πληθυσμός έδειξε ότι χρειάζεται περαιτέρω εκπαίδευση στις δεξιότητες επικοινωνίας - στις δεξιότητες αυτοεκτίμησης - στις δεξιότητες ΤΠΕ - στις υπηρεσίες ηλεκτρονικής υγείας.

RECHANCE

REhabilitation approaches for providing former prisoners with personal development and society entry CHANCES

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

"The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein."
Project Number: 2020-1-CZ01-KA204-078333